YÖKASTELU

MIKA VENHOLA

OYS

Mika Venhola

YÖKASTELU

- Ei ole sairaus,
  - mutta voi olla sietämätön asia
- Ei ole käytöshäiriö,
  - mutta voi johtaa sellaiseen
- Ei ole lapsen vika,
  - Mutta voi johtaa rankaisuun

- Pojat > Tytöt

Mika Venhola

YÖKASTELU (ja luvut 0 1 5)

- 15% 5 vuotiaista kastelee
- 5% 10 vuotiaista kastelee
- 1% 15 vuotiaista kastelee
- 15% kastelijoista tuhrii
- 15% paranee joka vuosi
- 15% on päiväoireita
- 15% sekundaarisia kastelijoita
- 15% ei-kastelijalla on runsas yöllinen virtsaneritys (ja herää yöllä pissalle)

Mika Venhola

YÖKASTELUN SYYT

- Ei täysin tunneta
- Monitekijäinen

Tutkimuksissa havaittu:

1. Yöllinen polyuria
2. Korkea herätevastekynnys
3. Perinnöllisyys
4. (Yöllinen) rakkolihaksen yliärtyvyys

Mika Venhola

1. YÖLLINEN RUNSAS VIRTSANERITYS

- ADH:n vuorokausivaihtelu / puutos?

- Mutta:
  - kaikki yökastelijat ei ole polyurisia,
  - kaikki polyuriset ei kastele
  - eikä polyuria selitä miksi lapsi ei herää pissahätäänsä

Mika Venhola

2. UNEN LAATU / AROUSAL

- Ovatko yökastelijat sikeäunisia ?

- Vaikeita herätellä
- Heräämisvasteet korkeita mittauksissa

Mutta:

- kaikki sikeäuniset eivät yökastele
- eivätkä kaikki yökastelijat ole sikeäunisia

Mika Venhola

3. SUKUVIKA?

- Noin puolella ainakin toinen vanhemmista ollut kastelija
  - jos molemmat vanhemmat -> 77% lapsista
  - toinen vanhemmista -> 44% lapsista
  - ei kumpikaan -> 15% lapsista

    (Bakwin, 1971,1973)
- Kromosomit 12q, 13q, 8q ja muitakin ehdokkaita…

Mika Venmola

AIVORUNKO (LOCUS COERULEUS)

- Voi selittää kaikki edellä mainitut asiat

1. Tarvitaan heräämiseen
2. Funktionaalisesti ja anatomisesti yhteydessä miktiokeskukseen (pons) joka kontrolloi virtsaamisrefleksejä
3. Aksonaalisia yhteyksiä hypothalamukseen (josta vasopressiini erittyy)

Mika Venhola

VIRTSARAKON TOIMINTA

- Rakon tehtävä on toimia sekä virtsan varastona että virtsan tyhjentäjänä elimistöstä
- Rakon täytyy sekä kyetä rentoutumaan ja venymään ilman vastusta että supistumaan voimakkaasti näiden tehtäviensä suorittamiseksi
- Rakon toimintahäiriöt voivat aiheuttaa myös yökastelua

Mika Vennola

DETRUSOR YLIÄRTYVYYS

- Monilla yökastelijoilla päivisin urge oireita tai jopa urge inkontinenssia
- Yökastelijat virtsaavat usein pienempiä virtsamääriä päivisin kuin ei-yökastelijat
- Ambulatorisissa mittauksissa havaittu yöllistä yliärtyvyyttä
- Yökastelijalla ei ole pieni rakko mutta se tyhjenee herkästi ennekuin se on aivan täysi

Mika Vennola

HARVINAISIA SYITÄ

- Diabetes (mellitus tai insipidus)
- VTI
- Ummetus (ei niin harvinainenkaan..)
- Neurogeeninen rakko
- Pojilla virtsaputken läppä
- Uniapnea tai voimakas kuorsaaminen (risat)

Mika Venhola

YÖKASTELUN TUTKIMUKSET

- Ei tarvita, kertaalleen kuitenkin PLV
- Päiväoireiden poissulku

Mika Venhola

ENSIMMÄINEN KÄYNTI

- Anamneesi
- 1.päiväoireiden poissulku,terveydentila
  - Yleisterveys (paino, pituus, yleissairaudet?)
  - Rakko/suoli (ummetus, VTI, päiväoireita?)
  - Kastelu (määrä, tiheys, ennen kuiva?)
  - Miktio (kipua, ponnistelua, heikko miktio?)
- 2. hoidon tarpeen arvio ja
- 3. hoitomuodon arvio
  - ”Psykologia” (hoitomotivaatio, neur häiriöt?)

- Status
  - PLV, muuta vain erityistilanteissa

Mika Venhola

MILLOIN EN HOIDA YÖKASTELUA ?

- Lapsi ei ole motivoitunut tai on iältään hyvin nuori
  - Äärimmäisen harvoin 5 vuotiaita, harkinnan mukaan 6 vuotiaita
- Jos lapsella on merkittäviä päiväoireita
  - Päiväoireet hoidettava ensin
- Yökastelua on harvoin
  - Selvästi enemmän kuivia kuin märkiä öitä

Mika Vennola

MITEN EN HOIDA YÖKASTELUA ?

- Rankaisu ei auta
- Karaisu ei auta
- Homeopatia ei auta
- Akupunktio ei auta
- Vyöhyketerapia ei auta
- Hypnoosi ei auta
- Psykoterapia ei auta

Mika Venhola

MITEN HOIDAN YÖKASTELUA ?

- Tavoitteen mukaan
  - Nopea apu?
  - Pysyvä apu?
  - Apu tarvittaessa?

Mika Venhola

KASTELUHÄLYTIN

- Valitaan usein silloin, kun tavoitellaan pysyvää kuivaksi tulemista ja motivaatio hoitoon on hyvä
- Noin 2/3 lapsista tulee kuivaksi hoidon aikana
- Noin kolmasosa-puolet alkaa kastella uudelleen hoidon loputtua
- Hoito voidaan uusia tarpeen mukaan

Mika Vemola

KASTELUHÄLYTIN

- Perhe hankkii itse tai lainaa terveyskeskuksesta
- Hoitoon sitouduttava vähintään kuudeksi viikoksi
- Alusvaatteisiin sijoitettavat hälytinanturit järkevimmät
- Paras tulos:

1. Vanhempi nukkuu samassa huoneessa (☺)
2. Jatkuva hoito, ei viikonloppuvapaita!
3. Tiheä seuranta, jo 2 vk sisällä
4. Lopetus jos ei auta 6-8 vk aikana

Mika Venhola

KASTELUHÄLYTIN

- Vaikka lapsi ei aluksi herää hälyttimeen, ei hoito ole välttämättä tehoton
- Vääriä hälytyksiä hikoilun vuoksi
- Jollei hoitovastetta 6 vk kuluessa, ei kannata jatkaa sillä kertaa pidemmälle
- Uusi hoitoyritys järkevää noin 4-6 kk kuluttua
- Haittavaikutuksia hoidosta ei ole

Mika Venhola

DESMOPRESSIINI

- Hoidon aikana kuivaksi tulee noin 2/3 lapsista
- Hoidon loputtua useimmilla kastelu uusiutuu
- Hoitovaste esiin nopeasti
- Hoitomuotona hyvä jos perhe haluaa nopeita tuloksia tai hoitomuodon joka mahdollistaa ajoittaisen hoidon tarpeen mukaan

Mika Vennola

DESMOPRESSIINI

- Lääkitys aloitetaan maksimiannoksella (240 µg)
- Kahden viikon hoito, jos ei vastetta, uusi kokeilu 4-6 kk kuluttua
- Jos lääke tepsii, niin annoksen vähentäminen (120 µg) ja päätös kuinka jatketaan (lääketauot!)
- Hoidon vakava sivuvaikutus: hyponatremia eli vesipöhö

Mika Venhola

JOS HOITO EI AUTA

- Auttoi ensin, mutta oire uusi hoidon loputtua
  - Sama hoito uudelleen
- Ensin valittu ei auttanut
  - Toinen hoitomuoto heti perään
- Hoitojen yhdistäminen?
- Muu hoito?
  - Antikolinergi (tolterodiini (2-4mg), oxybutyniini (3-5mg))

Mika Venmola

KELA KRITEERIT

- Aikaisintaan 5 vuoden iästä lähtien
- Aktiivinen hoito kastelun vuoksi
- Lääkärin hoidossa
- Kastelupäiväkirja
- Lääkärinlausunto C

- Perusvammaistuki
- Korotettu vain jos on tiheä kastelu + tuhriminen

Mika Vennola